

наша слова

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 8 (1315) 22 ЛЮТАГА 2017 г.

У краіне - тыдзень роднай мовы

Беларусь піша X Агульнацыянальную дыктоўку

Заява Сакратарыяту ТБМ з нагоды Міжнароднага дня роднай мовы

Віншаем усіх з Міжнародным днём роднай мовы, які штогод адзначаюць 21 лютага. Мы звязраемся да ўсіх грамадзян Беларусі, а таксама прыхільнікаў беларушчыны за мяжой з просьбай выказаць у гэты дзень сваю падтрымку жывому беларускаму слову.

Давайце ў гэты дзень публічна прайвім сваё шанаванне да старажытнай, тысячагодовай беларускай мовы, дзяржаўнай мовы Вялікага Княства Літоўскага, мовы трох Статутаў ВКЛ, мовы Максіма Багдановіча, Янкі Купалы, Якуба Коласа, Уладзіміра Караткевіча, Васіля Быкава.

Мы заклікаем Вас прыняць удзел у дзясятай Агульнацыянальной дыктоўцы, якую мы прапануем пісаць на творчасці Францішка Скарыны, Янкі Брыля і Пімена Панчанкі.

Узоры дыктоўак чытайце ў газеце "Наша слова", а таксама на нашым партале <http://tbm-mova.by>.

Любіце і карыстайтесь роднай мовай: яна дасканала і прыгожая!

Беларускія навукоўцы абураныя пазіцыяй чыноўнікаў

Падчас круглага стала "Сучасная беларуская мова ў сітуацыі дзяржаўнага двухмоўя" першы намеснік дырэктара па навуковай работе Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Акадэміі навук Аляксандар Лукашанец узгадаў нядынейне абмеркванне ў парламенце звяротаў грамадзян на конкт неабходнасці прысутнасці на этыкетках тавараў не толькі рускай, але і беларускай мовы. Лукашанец заявіў, што не разумее пазіцыі чыноўніцы Міністэрства альтыманапольнага рогулявання і гандлю Ірыны Барышнікавай, якая сказала, што выкарыстанне беларускай мовы нарочтні з рускай на этыкетках пакуль ёсць несвоесчасовай месай.

- Чаму дзяржаўны слу́жбовец бярэ на сябе права вызначаць, якой мовай павінен карыстацца грамадзянін Беларусі? - задаеца пытаннем Лукашанец. - Ці адпавідае гэта Канстытуцыі і ці адпавядзе Дэкларацыі ад правах чалавека? Мяне здзіўляе таксама пазіцыю старшыні парламенцкай камісіі Юрыя Дарагакупца, які лічыць, што нельга навязваць людзям, на якой мове ім размўляць. Па ягонай логіцы выходитці, што выкарыстанне беларускай і рускай дзяржаўных моў у інфармацыі аб таварах з'яўляецца навязваннем мовы, а выкарыстанне толькі адной мовы - не. Дзе тут логіка?

Ігар Капылоў, дырэктор Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа Акадэміі навук,

пагаджаеца з пазіцыяй Аляксандра Лукашанца і ўзгадвае яшчэ адну важную праблему.

- Вельмі важная сфера гэтага сфера заканадаўства. На сённяшні дзень застаецца актуальнай праблема падрыхтоўкі і прыняцця законаў на дзвюх дзяржаўных мовах, бо пераклад прынятых на расейскую мове законаў на беларускую мову не мае юрыдычнай сілы.

У межах Тыдня беларускай мовы, які пройдзе 20-26 лютага, Акадэмія навук плануе правесці яшчэ некалькі сустэреч, у тым ліку з дэпутатамі і прадстаўнікамі выкананчай улады з нагоды цяперашняга стану роднай мовы і культуры.

Сяргей Залескі,
Беларускае Радыё Рацыя.

Сёлета ў Беларусі нарэшце з'явіцца Нацыянальны корпус беларускай мовы

Пра гэта падчас абмеркавання ў Менску стану беларускай мовы ў сітуацыі двухмоўя паведаміў дырэктар Інстытута мовазнаўства імя Яку-

ISSN 2073-7033

9 772 073 703003 >

ба Коласа Нацыянальнай ака-

дэміі навук Ігар Капылоў.

Нацыянальны корпус -

гэта дасяжны для пошуку эле-

ктронны анлайнавы збор тэк-

стай.

- Сёлета мы презентуем стварэнне Нацыянальнага корпуса беларускай мовы. Гэта інавацыйны праект: усе славянскі і заходненіеврапейскія краіны маюць Нацыянальныя корпусы, і Беларусь ужо таксама можа ганаўщица такім праек-

там, які дазволіць у значнай ступені аптымізаваць не толькі навуковыя даследаванні, але і працу і рэдактараў, і настаўнікаў, і ўсіх, хто звязаны з нацыянальным словам.

Адказваючы на пытанне, што патрапіць у Нацыянальны корпус, Ігар Капылоў скажаў, што там будзе захоўвацца ўсё, што выходзіла і будзе выходзіць на беларускай мове.

Сяргей Залескі,
Беларускае Радыё Рацыя.

180 гадоў з дня нараджэння Канстанціна Ельскага

Канстанцін Міхайлавіч ЕЛЬСКІ (17 лютага 1837, в. Ляды Чэрвенскага р-на Менскай вобл. - 26 лістапада 1896) - беларускі вчончы-блілаг, географ, геолаг і падарожнік. Належаў да сярэднезаможнага шляхецкага роду Ельскіх. Сын Міхала Францішкаўіча Ельскага. Вучыўся ў Менскай губернскай гімназіі. Скончыў Кіеўскі ўніверсітэт (1860). Адзін з першых у Расіі прыхільнікаў эвалюцыйнай тэорыі Ч. Дарвіна. Удзельнічаў у падрыхтоўцы паўстання 1863-1864 гадоў на Украіне, у 1863 годзе эміграваў за мяжу. З 1865 года ў Французскай Гвіяні, з

1869 года ў Перу, вывучаў фынансы гэтых краін. Удзельнічаў у стварэнні (1875) і дзейнасці (да 1879 захавальнік) прыродазнаўчага музея ў Ліме. Адкрыў новы від жывёлы Dinonys. Удзельнічаў у спосабе захоўвання насякомых, дасылаў сабраныя коллекцыі насякомых, раслін, чучалы птушак, у музей Еўропы. Як заолаг і геолаг працаўаў у Турцыі, Германіі, Францыі. З 1880 года ў Кракаве - захавальнік прыродазнаўчых калекцый Акадэміі наукаў універсітэта. У 1881 годзе ў Берліне - захавальнік прыродазнаўчых калекцый Акадэміі наукаў універсітэта. У 1882 годзе ў Берліне - захавальнік прыродазнаўчых калекцый Акадэміі наукаў універсітэта. У 1883 годзе ў Берліне - захавальнік прыродазнаўчых калекцый Акадэміі наукаў універсітэта. У 1884 годзе ў Берліне - захавальнік прыродазнаўчых калекцый Акадэміі наукаў універсітэта. У 1885 годзе ў Берліне - захавальнік прыродазнаўчых калекцый Акадэміі наукаў універсітэта. У 1886 годзе ў Берліне - захавальнік прыродазнаўчых калекцый Акадэміі наукаў універсітэта. У 1887 годзе ў Берліне - захавальнік прыродазнаўчых калекцый Акадэміі наукаў універсітэта. У 1888 годзе ў Берліне - захавальнік прыродазнаўчых калекцый Акадэміі наукаў універсітэта. У 1889 годзе ў Берліне - захавальнік прыродазнаўчых калекцый Акадэміі наукаў універсітэта. У 1890 годзе ў Берліне - захавальнік прыродазнаўчых калекций Акадэміі наукаў універсітэта. У 1891 годзе ў Берліне - захавальнік прыродазнаўчых калекций Акадэміі наукаў універсітэта. У 1892 годзе ў Берліне - захавальнік прыродазнаўчых калекций Акадэміі наукаў універсітэта. У 1893 годзе ў Берліне - захавальнік прыродазнаўчых калекций Акадэміі наукаў універсітэта. У 1894 годзе ў Берліне - захавальнік прыродазнаўчых калекций Акадэміі наукаў універсітэта. У 1895 годзе ў Берліне - захавальнік прыродазнаўчых калекций Акадэміі наукаў універсітэта. У 1896 годзе ў Берліне - захавальнік прыродазнаўчых калекций Акадэміі наукаў універсітэта.

гічных з'яў" і кнігі "Папулярна-природазнаўчыя апавяданні пра знаходжанне ў Французскай Гвіяні і часткову ў Перу" (1898).

Вікіпедыя.

гічных з'яў" і кнігі "Папулярна-природазнаўчыя апавяданні пра знаходжанне ў Французскай Гвіяні і часткову ў Перу" (1898).

Вікіпедыя.

Міхаілу Фінбергу - 70

Міхаіл Якаўлевіч ФІНБЕРГ (22 лютага 1947, Мазыр, Гомельская вобласць) - прафесар Беларускай акадэміі музыки. Заслужаны дзеяч мастацтваў БССР, народны артыст

Рэспублікі Беларусь, кавалер Ордэна Францыска Скарыны (2006) "За значны асабісты ўклад ва ўзвіццё нацыянальной культуры, захаванне і пропаганду лепых музычных традыцый".

Скончыў Беларускую дзяржаўную кансерваторию (1970, дырыжор) і аспірантуру пры ёй (1973). Професар Беларускай акадэміі музыки.

Выхаваць вайсковага аркестра штаба Беларускай вайсковай аркругі (1962-1966); артыст аркестра Беларускага радио і тэлебачання (1967-1970); дырыжор, галоўным дырыжор аркестра Менскага дзяржаўнага аркестра (1970-1987).

Чалец Камітэта па дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь. Чалец праўлення Беларускага саюза музычных дзеячаў. Намеснік старшыні грамадскага савета па спраўах мастацтваў пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь.

У снежні 2000 года Прэзідэнт Беларусі прызначыў міністру культуры і міністру саюза музычных дзеячаў. Намеснік старшыні грамадскага савета па спраўах мастацтваў пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь.

Вікіпедыя.

Паседжанне Сакратарыяту ТБМ

17 лютага ў Менску ў сядзібі ТБМ адбылося чаргове паседжанне Сакратарыяту.

У выкананні рашэння Рады ТБМ на паседжанне Сакратарыяту былі запрошаны Алена Анісім, Лявон Баршчэўскі і Людміла Дзіцэвіч - тыя асобы, якіх сябры ТБМ прапанавалі на пасаду старшыні ТБМ на будучы з'езд ТБМ.

Падчас гутаркі ўсе троє пагадзіліся заставацца ў спісе прэтэндэнтаў на пасаду старшыні і ў бліжэйшы час

представіць тэзісы сваіх праграм па далейшым падтрымцы ці зменах курсу ТБМ, па прыярытэтных задачах аўтаданні і спосабах іх реалізацыі. Прадстаўленыя праграмы будуць хутчэй за ўсё апублікаваныя ў "Нашым слове" ці размешчаны на сایце ТБМ з тым, каб кожны сябар ТБМ, асабліва будучы дэлегат з'езду мог азнаёміцца з пазіцыямі прэтэндэнтаў, падтрымаць ці выказаць крытыку, пажаданні і прапановы. Да з'езду ў кожнага сябра ТБМ будзе

прадставіць ўласную пазіцыю наkont таго, каго падтрымаць і які наказ даць свайму кандыдату. На адно з наступных паседжанняў Сакратарыяту ТБМ будзе запрошаны яшчэ два прэтэндэнты: Вінцук Вячорка і Ўладзімір Колас. Такім чынам, у бліжэйшы час з прэтэндэнтамі ад Рады будзе ўсё ясна. Аднак з'езд будзе мець поўнае права вылучыць на пасаду старшыні і зусім новага чалавека.

Наш кар.

"Лобі чыноўнікаў і вытворцаў вельмі моцнае", - Алена Анісім пра сітуацыю вакол беларускай мовы на этикетках

Міністэрскія чыноўнікі, прадстаўнікі прамысловых прадпрыемстваў, вытворцы, дэпутаты абмяркоўвалі на круглым стале ў Палаце прадстаўнікоў, ці трэба замацоўваць у заканадаўстве, каб на этикетках і ўпакоўцы тавараў абавязкова падавалася інфармацыя па беларуску. Цяпер вытворцы могуць рабіць гэта, як палічаць патрэбным - альбо па-расейску, альбо па-беларуску.

- Самае большае, чаго мы дасягнулі - што мы не пасварыліся, не разышліся ворагамі. Гэта вялікае дасягненне, - так коротка падсумавала Свабодзе вынікі круглага сталя дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў Алена Анісім.

Яна сказала, што ў Палату прадстаўнікоў паступіла каля 250 зваротаў грамадзян з патрабаваннем абавязковая размішчаць інфармацыю пра тавары на беларускай мове.

- Але, як мне падалося, і дэпутаты, і чыноўнікі Міністэрства антыманапольнага рэгулювання і гандлю, і вытворцы не зусім схільныя гэтыя звароты прымаць падувагу. Но, маўляў, "яны ўсе аднатаўпіны, спампавалі з аднаго месца і даслалі. Некаторыя звароты эмакійныя: "Абараніце мае правы" - і ўсё, неканкрэтныя". Так казалі пра звароты прысутныя на круглым стале", - кажа Алена Анісім.

Начальнік кіравання абароны правоў спажыўцоў і кантролю за рэкламай Міністэрства антыманапольнага рэгулювання і гандлю Ірына Барышнікаўская сказала, што пытанне пра абавязковое разміш-

чэнне інфармацыі пра тавары па-беларуску разглядалася на паседжанні грамадска-кансультатыўнай рады. І менавіта рада прыняла рашэнне не ўносіць змену ў Закон аб правах спажыўцоў.

- Я, канешне, даносіла ўсім прысутным, што людзі выказваліся за беларус-

ным адну - расейскую.

Ясна, што лобі вытворцаў і чыноўнікаў вельмі моцнае, яны баяцца нечага. Самае большае, чаго мы дасягнулі - што мы не пасварыліся, не разышліся ворагамі. Гэта ўжо вялікае дасягненне!

Іншая справа - кожны баяцца ўзяць на сябе адказансць. Яны баяцца, што калі ўнісём у Закон аб абароне правоў спажыўцоў адзначае рашэнне пра абавязковасць дзвюх моваў, то тады ўсё - не толькі этикеткі, але і шыльды давядзенца рабіць на дзвюх мовах. Іх гэта напружвае, што давядзенца несці адказансць. Таму яны і ўпіраюцца.

Але мы абмяняліся думкамі, я думаю, працэс пойдзе, і прыйдзем да таго, да чаго трэба, - выказала спадзяванне дэпутатка Алена Анісім.

Чыноўніца з Міністэрства антыманапольнага рэгулювання і гандлю Ірына Барышнікаўская паведаміла, што законопраект цяпер на разглядзе ў Савеце міністраў і хутка павінен паступіць у Палату прадстаўнікоў.

Inna Studzinskaya.

Алена Анісім:

"Мы прабіваем гэтую сцяну..."

Алена Анісім паглуміла, чаму ў стаўцы пайшла хвала на беларусізацый школ і дзіцячых садкоў. Начальнік кіравання адукацыі, спорту і турызму адміністрацыі Фрунзенскага раёна Менска Ірына Чарняўская паведаміла, што ў іх раёне будзе сем садкоў з беларускай мовай замест двух рапнейшых, а замест адной гімназіі - сем школ і гімназій.

Алена Анісім:

- Гэтую інфармацыю я пачула ўчора падчас "Круглага стала" ў Палаце прадстаўнікоў. Вядома ўсцешана такім фактам і звязана гэта з тым, што ў нашым грамадстве назіраецца вялікая запатрабаванасць да беларускай мовы. У нас актыўнізујуцца людзі, якія хочуць даць сваім дзецям адукацыю на беларускай мове - пачынаючы з садкоў і школ і заканчваючы вышэйшай адукацыяй. Мы, дарэчы, зараз працуем у кірунку заснавання Нацыянальнага ўніверсітэта з беларускай мовай навучання. Таму ўсё гэ-

тыя пасылкі зводзяцца да аднаго, і прадстаўнікі ўлады (хочуць таго альбо не), але мусяць звязацца на гэтыя тэндэнцыі. І, да таго ж, многія з іх самі разумеюць пра неабходнасць набліжэння ў некаторых кірунках да роўнасці моў. Хаця да пойнага ўраўнаважвання правоў рускай і беларускай мовы або беларускай) у цяперашній рэгулювання і гандлю Ірына Барышнікаўская сказала, што пытанне пра абавязковое размішчаць на этикетках.

РР:

- Агучана інфармацыя толькі па адным раёне стаўцы. А што робіцца ў іншых раёнах?

Алена Анісім:

- Пакуль не валодаю такім звесткамі, але раней я дасылала прапановы ў Міністэрства адукацыі з тым, каб мы правялі нараду, на якой бы высвятаўлі, у якім стане знаходзіцца сёння беларускамоўнае навучанне. Тут хапае проблем. Напрыклад, ведаём пра сітуацыю ў Жодзіне, дзе мама ўжо

*Kastus Zablocki,
Беларускае Радыё
Радыё*

Справаздача

Менскай гарадской арганізацыі ТБМ імя Ф. Скарыны аб дзейнасці ў 2016 годзе

1. Цягам года выходзіла газета "Новы час".

2. Цягам года дзейнічай клуб красамоўства "Пра-Мова".

3. Быў праведзены патэчны конкурс "Быў нейкі зусім незвычайны дзень".

4. Ліставанне з буйнымі гіпермаркетамі па справах ўжывання беларускай мовы, у тым ліку адкрыцца беларускамоўных кас.

5. Сябры арганізацыі прымалі актыўны ўдзел у выбарчай кампаніі ў Палату прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь.

6. Парызанскай раённай арганізацыі ладзіліся вы-

ставы "Беларуская гісторыя ў творах Алеся Цыркунова".

7. Каstrychnіцкай раённай арганізацыяй ладзіліся імпрэзы прысвечаныя 270-годдзю Тадэвуша Касцюшкі, 25-годдзю Незалежнасці і 125-годдзю з дня нараджэння Максіма Багдановіча.

8. 7-9 ліпеня 2016 г. старшыні Менскай гарадской арганізацыі і Фрунзенскай раённай арганізацыі прадстаўлі ТБМ на VI Фестывалі нефармальнаў адукацыі "Адукацыя дарослыя ў XXI стагоддзі: вучыща, каб дзейнічаць".

9. Раённая арганізацыі Менска 25 сакавіка бралі ўдзел у арганізацыі на месцах нацы-

янальной дыктоўкі, якая была прысвечаная да Дня Волі, тэксцам дыктоўкі быў верш Макара Краўцова "Мы выйдзем шчыльнымі радамі..."

10. Фрунзенскай раённай арганізацыі ў бібліятэцы імя Францішка Багушэвіча 29 лістапада ладзіліся сустрэча з пээтам Аляксеем Шэйнім і музыкам Андрэем Такінднагам, 8 снежня адбылося мерапрыемства, прысвечаныя 125-годдзю з дня нараджэння Максіма Багдановіча.

Старшыня Менскай гарадской арганізацыі ТБМ Аляксандр Даўдовіч.

Гомельскае ТБМ падсумавала вынікі працы за 2016 год

Пачатак 2016 года быў адзначаны пачаткам кампаніі "Дзякую за мову", падчас якой актыўністы арганізацыі заклікалі адзначаць праявы беларускай мовы ў Гомелі. Хэштэгам быў адзначаны фатадзымкі шыльдаў горада, рэклама на пакунках, акцыі ды аўявы, крамы. Напярэдадні Дня роднай мовы і ў Дзень Канстытуцыі ўсім падпрыемствамі ды арганізацыямі, якія быўлі заўважаны на працягу кампаніі, быў разасланы віншавальны ліст і падзяляўся на сябры.

У межах "Тыдня супраць расізму" 18 сакавіка Гомель наведала Моладзевая Праваабарончая Група (МПГ-Беларусь), дзе ў супрацы з Гомельскім ТБМ презентавала фільм на беларускай мове "Гран Тарына" з амбэркаваннем. Мерапрыемства стала першым досведам супрацы з іншай ініцыятывай.

Гуртак беларускай мовы для дзяцей "Мова дзяцей" распачаў свою дзейнасць 2 краставікі. Па колькасці ахвочых вывучаць мову быўлі сфермаваны трох груп рознага ўзросту: 4-5 гадоў, 5-6 і 8-12. За год было праведзена больш за 30 заняткаў. На занятках дзеці малодшага ўзросту вывучаюць літары і лексіку, рабілі аплікацыі, глядзелі мульцікі, малевалі, танчылі і спявалі. Старэйшая група вывучаюць гісторыю і культуру Беларусі, грапа ў беларускі настолкі, разбраліся з правіламі беларускай мовы, выконвалі моўныя практиканні.

Адкрыты занятаў з праглядам мультфільма "Свінка Пэпа" і гульнямі прайшоў на пачатку навучальнага года. Незвычайнае мерапрыемства сабрала больш за 40 дзетак ад 2 да 12 год. Пляцоўка фестываля была падзеленая на творчыя секцыі: фота і відэа, майстэр-класы па вырабе лялек-абярэгай, выставка малюнкаў дзяцей ды ілюстрацыі да казак Алега Боклага, грэм на воднай аснове з нацыянальнымі сімваламі, спевы, карагоды і самаробныя музычныя інструменты. На імпрэзе выступіў этнографічны фэнтэзі-гурт "Млын сонца".

22 каstrychnіка адбылася паездка з навучэнцамі гуртка ў Веткаўскі музей старабрадства і народных традыцый. У дзень памяці ахвяраў савецкіх рэпрэсій з ашлагам прайшоў спектакль актыўністаў "Арт-Сядзібы" "Браніслаў. Сцэны з жыцця ды сноў" паводле аднайменнай п'есы Эльдара Бякірава. Мерапрыемства было арганізавана разам з "Цэнтрам

рэгіянальнага развіцця ГДФ". Заняткі "Мова дзяцей" разам з "Арт-Сядзібай" і актыўністамі ТБМ агучылі казку гомельскага пісьменніка Анатоля Бароўскага "Начное падражжа". Галоўную ролю казкі ўзяў на сабе чатырохгадовы навучэнец занятаў Ягор Крупскі, ягоная маці Ірына Кунцівіч агучыла маці героя.

Упершыню быў апублікаваны дапаможнік беларускай мовы для выхавацеляў і настаўнікаў, разам з "Арт-Сядзібай" і актыўністамі ТБМ агучылі казку гомельскага пісьменніка Анатоля Бароўскага "Начное падражжа". Галоўную ролю казкі ўзяў на сабе чатырохгадовы навучэнец занятаў Ягор Крупскі, ягоная маці Ірына Кунцівіч агучыла маці героя.

Перша беларускай мовы свята Купалля прайшло ў межах гуртка "Мова дзяцей". Маленкія ўздельнікі разам з бацькамі пляялі вянкі, вадзілі карагоды, пелі, скакалі цераз "вогнішча", гулялі ў гульні.

9 верасня

верасня

бацькоў

навучэнцаў

гуртка

"Мова дзяцей"

прайшоў на пачатку навучальнага года. Незвычайнае мерапрыемство сабрала больш за 40 дзетак ад 2 да 12 год. Пляцоўка фестываля была падзеленая на творчыя секцыі: фота і відэа, майстэр-класы па вырабе лялек-абярэгай, выставка малюнкаў дзяцей ды ілюстрацыі да казак Алега Боклага, грэм на воднай аснове з нацыянальнымі сімваламі, спевы, карагоды і самаробныя музычныя інструменты. На імпрэзе выступіў этнографічны фэнтэзі-гурт "Млын сонца".

За першыя занятаў савецкіх рэпрэсій з ашлагам прайшоў спектакль актыўністаў "Арт-Сядзібы" "Браніслаў. Сцэны з жыцця ды сноў" паводле аднайменнай п'есы Эльдара Бякірава. Мерапрыемства было арганізавана разам з "Цэнтрам

рэгіянальнага развіцця ГДФ". Разам з філіяй Веткаўскага пісьменніка Аляксандра Даўдовіча прайшоў спектакль актыўністаў "Галічскія сцэны" паводле аднайменнай п'есы Аляксандра Даўдовіча. Гуртак намінаваўся на конкурс "Падзея года ў нефармальнаў адукацыі". "Мова дзяцей" увайшла ў топ 10 і заняла 8 месца з 53 ўздельнікамі, сярод якіх быўлі нараўніе з іншыяўкамі аддзела адукацыі.

За першыя занятаў савецкіх рэпрэсій з ашлагам прайшоў спектакль актыўністаў "Галічскія сцэны" паводле аднайменнай п'есы Эльдара Бякірава. Мерапрыемства было арганізавана разам з "Цэнтрам

рэгіянальнага развіцця ГДФ". Разам з філіяй Веткаўскага пісьменніка Аляксандра Даўдовіча прайшоў спектакль актыўністаў "Галічскія сцэны" паводле аднайменнай п'есы Эльдара Бякірава. Мерап

Лідчына пачала пісаць X Агульнанацыянальную дыктоўку

Мінойты

X Агульнанацыянальную дыктоўку на Лідчыне распачала 18 лютага Мінойтаяўская бібліятэка. Сюды прыйшли вучні суседняй Мінойтаяўскай СШ. Дыктоўка ў Мінойтах праводзілася ў другі раз, пісалі 10 чалавек.

Для дыктоўкі быў выбраны тэкст Янкі Брыля "Усмешка". Чытала дыктоўку настаўніца беларускай мовы і літаратуры Мінойтаяўской школы Ганна Чаславаўна Енка.

Найлепшыя вынікі паказалі Надзея Мусатава, Марыя Шчалканогава, Даніл

Чайка, Таццяна Навагран. Усе яны атрымалі прызы (кніжкі лідскіх аўтараў) ад Лідскай арганізацыі ТБМ. Прыветствују старшыню Лідскай гарадской арганізацыі ТБМ Стані-

слаў Суднік.

Пасля дыктоўкі дзеци паўдзельнічалі ў віктарыне, якую арганізавала бібліятэкар Марына Міхайлаўна Халявінская. Віктарына была прысве-

чана біяграфій і дзеянасці Францішка Скарыны, і трэба сказаць, што дзеци паказалі бліскучыя веды і далі правільныя адказы на ўсе пытанні.

Наши кар.

Бярозаўка

19 лютага ў Бярозаўскай гарадской бібліятэцы Лідскага раёна пісалі дыктоўку сябры Бярозаўскай арганізацыі ТБМ. Дыктоўку ў Бярозаўцы пісалі ў дзве разы.

Прышло пяць чалавек, арганізацыя летасць крыху

паменшала, частка сяброву пераўшла ў іншыя суполкі.

Пісалі прадмову Францішка Скарыны да кнігі "Эклізіст". Чытаў старшыня Лідскай гарадской арганізацыі ТБМ Станіслаў Суднік.

Найлепшыя вынікі пака-

зяў старшыня Бярозаўскай арганізацыі ТБМ Сяргей Дычок, другое месца занёу Андрэй Ашурак, на трэцім - Юрась Дзяшук. Пераможцы атрымалі прызы (кнігі Леаніда Лайрэша).

Наши кар.

Да ведама сяброву ТБМ Лідчыны

Лідская гарадская арганізацыя ТБМ і сябры Лідскай арганізацыі ТБМ з паўночнага заходу Лідскага раёна пішуть дыктоўку 25 лютага на 3-м бібліятэчным філіяле ў мікрараёне "Маладзечны". Пачатак у 11.00.

Ёдкаўская суполка ТБМ і сябры Лідскай арганізацыі ТБМ з паўднёвага ўсходу Лідскага раёна пішуть дыктоўку 26 лютага ў 18.00 на аграпасядзібе "Гасціна" ў Песках Трацікоўскага сельсавета.

Домік Таўлайя сабраў дзяцей вайны на Агульнанацыянальную дыктоўку

Міжнародны дзень роднай мовы ў Лідзе пачалі адзначаць ў літаратурным аддзеле гістарычна-мастацкага музея 19 лютага. Трэба зазначыць, што дом паэта Валянціна Таўлайя - гэта тое месца, дзе пануе беларуская атмасфера. Так, так! Менавіта тут гучыць беларуская мова і толькі беларуская мова. Так вырашана супрацоўнікамі музея. Тут усе выставы распрацаўваны па-беларуску. Тут збіраюцца лідскія майстры прыгожага пісьменства на паседжанні літаратурнага аб'яднання "Суквецце",

якое дзеянічае пры рэдакцыі "Лідскай газеты". Акрамя гэтага праходзяць шматлікі імпрэзы, у тым ліку, презентацыі кніг, сустэрэчы з пісьменнікамі. А ў выставачнай зале "Вайны свяцінныя старонкі" збіраюцца сведкі тых ваенных падзеяў, якія прыйшли на нашай тэрыторыі. Так, у рамках ваенна-гістарычнай гасцёўні "Памяць за сабом пакліч" за кубкам гарбаты і смачным печывам праходзяць сустэрэчы з дзецінмі вайны. Гэтае тое пакаленне, якое сваімі вачыма бачыла жудасць дні ваенага ліхалецця, гэта тыя людзі, якія адчуле не выносны цяжар вайны. Яны не толькі ўзгадваюць пра жахі ваенага дзяцінства, але і з паша-

ней адносяцца да беларускасці. На гэты раз свой чарговы сход яны прысвяцілі Міжнароднаму дню роднай мовы.

Аўтар гэтых радкоў, сябтар Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны, пазнаёміў прысутных з гісторыяй узікінення святкавання Міжнароднага дня роднай мовы. Уважліва пранікшыся да гістарычных звестак, дзеці вайны ахвотна ўзяліся за асадкі з паперай. Паслухалі зачытаны тэкст "Усмешка", аўтар якога двойчы ветэран вайны Янка Брыль. Зазначу, што сярод 11 удзельнікаў, сюды сабраліся не толькі беларусы, але і тыя, хто нарадзіўся за межамі нашай Радзімы. І што важна, усе разу-

меюць беларускае слова і, безумоўна, адказна паставіліся да яго напісання. У выніку пераможцамі сталі: куратар ваенна-гістарычнай гасцёўні Каладзіжная Анастасія Аляксандраўна (I месца), Букоўская Таццяна Георгіеўна (II месца), Ганевіч Любоў Васільеўна (III месца).

Дзякуючы гэтай дыктоўцы, домік Таўлайя яшчэ гучней папоўніўся беларускай гаворкай. Падкраслю, што запланаваны тут 22 лютага і чарговы занятак "У нескладаве - адзінай беларускай літара ў свеце: гісторыя ўзікінення" музейна-адукацыйнай праграмы "У школу да Цёткі" раённага культурна-авсेतніцкага праекта "Беларусь - мая мова і песня". Чакаецца, што агульнанацыянальная дыктоўка будзе зачытана і напісана і ў рамках чарговага пасяджэння літаратурнага аб'яднання "Суквецце", якое дзеянічае пры рэдакцыі "Лідскай газеты", дзе майстры прыгожага пісьменства прымуць пры ёй непасрэдны ўздел.

Алесь Хірун,
навуковы супрацоўнік
гістарычна-мастацкага
музея.

У Гародні пачалі вешаць шыльды з гістарычнымі назвамі вуліц

Вуліцы Савецкая, Леніна і Ажэшкі ў сярэдзе 15 лютага сталі першымі ў цэнтры Гародні, якія абазавіліся адмысловымі шыльдамі з гістарычнымі назвамі вуліц. Іх устаноўкай займаецца гарадская ЖКТ. Плануецца, што астатніх 16 вуліц, уключаных у першы этап, атрымаць такія ж шыльды ў бліжэйшы час. У спіс 16 адабраных вуліц уваішлі: вул. Баторыя, вул. Вялікая Тра-

ецкая, вул. Будзёнага, вул. Гараднічанская, вул. Кірава, вул. Леніна, вул. Карла Маркса, вул. Ажэшкі, вул. Кастрычніцкая, вул. Парыжскай Камунy, вул. Свярдлова, вул. Савецкая, пл. Савецкая, вул. Сацыялістычная, вул. Тэльмана, вул. Урыцкага.

hrodna.life.

Юбілей нацыянал-камуніста Івану Стадубу - 80

Стадуб Іван Дзям'янавіч нарадзіўся 26 лютага 1937 г. у вёсцы Юшавічы Нясвіжскага раёна Менскай вобласці ў сялянскай сям'і. Беларусь.

У 1953-1956 гг. студэнт Нясвіжскай педвучэльні, у 1956-1957 гг. - Пінскай. Непрацяглы час працаў настаўнікам спеваў у 1 і 2-ой сярэдніх школах у Давыд-Гарадку. Службы у арміі. Працаў настаўнікам пачатковай, настаўнікам восьмігадовай школы ў Смалявіцкім раёне.

У 1962-1967 гг. студэнт гістарычнага факультэта, скончыў з адзнакай, у 1967-1970 гг. аспірант Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У 1972 годзе абараніў кандыдацкую дысертацию. У 1970-1983 гг. выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт (1978), намеснік загадчыка кафедры гісторыі КПСС прыродазнаўчых факультэтаў БДУ. Падрыхтаваў аднаго кандыдата навук.

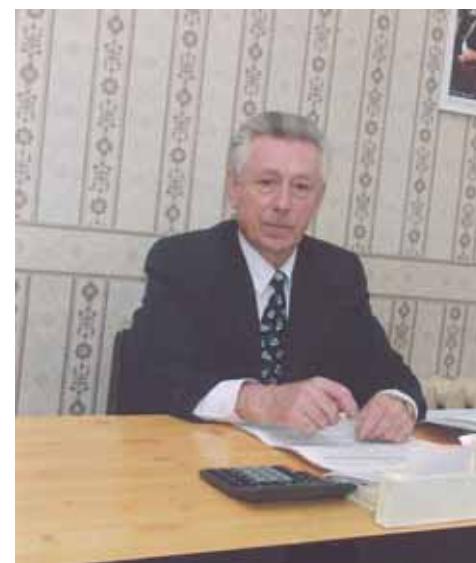
Загадчык кафедры гісторыі КПСС, палітычнай гісторыі (1983-1989 гг.), вызвалены сакратар партыйнага камітэта і адначасова загадчык кафедры (1989-1991 гг.), дацэнт кафедры гісторыі Беларусі і замежных краін Менскага інстытута культуры (1991-1996 гг.). Па сумешчальцтву працаў на намеснікам дэкана ў недзяржаўных інстытутах (1993-1996 гг.).

Дэкан (1996-2002 гг.), з 2003 г. прафесар кафедры міжнароднага права, кафедры тэорыі і гісторыі права Беларускага інстытута правазнаўства, Член-карэспандэнт Міжнароднай Акадэміі арганізацыйных і кіраўніцкіх навук (2000).

Быў членам Менскага гаркама і Кастрычніцкага райкама КПБ. Дэлегат XXXI з'езду КПБ (1990), Першага і Чацвёртага з'ездаў Беларусаў свету (1993, 2005), IV кангрэсу дэмократычных сіл Беларусі (2000). Сябтар Таварыства беларускай мовы.

Пасля распаду СССР - адзін са стваральнікаў і арганізатораў Партыі народнай згоды і Беларускай сацыял-дэмократычнай партыі (Грамада), сябтар іх цэнтральных органаў. У 1995 годзе балагаваўся кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета 13-га склікання Рэспублікі Беларусь.

Працаўны час чытаў лекцыі аб міжнародным становішчы ў Беларусі і ва Украіне.

Удзельнік міжнародных і ўсесаюзных канферэнцый па міжнародных адносінах і знешній палітыцы вядучых краін свету.

Навуковыя зацікаўленні: гісторыя Беларусі ў 40-60-х гадах XX ст., гісторыя дзяржавы і права замежных краін. Аўтар 39 навуковых работ, у тым ліку "Гісторыя дзяржавы і права замежных краін". Дыстанц. адукцыя: Вучэб. - метад. дапаможнік (20,5 д.а.) у трох выданнях (2003, 2005, 2008).

Даследаваў радаслойную сваёй сям'і з 1765 г. да нашых дзён. Выдаў кнігу "Родавыя карані" (2008).

Узнагароджаны Граматай Міністэрства вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукцыі СССР (1967), Граматай і Ганаровыі граматамі Міністэрства вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукцыі БССР (1967, 1978, 1987), Ганаровай граматай ЦК УЛКСМ (1964) і Ганаровай граматай Уральскага абласнога камітэта ЛКСМ (1964), Ганаровай граматай Менскага абласнога камітэта КПБ (1987), Граматай Усесаюзнага таварыства "Веды" (1983), Граматамі таварыства "Веды" БССР (1978, 1987, 1988), Граматамі і Ганаровыі граматамі БДУ, Менскага інстытута культуры, Беларускага інстытута правазнаўства.

Жанаты - троі сыны, шэсць унукаў і троі праўнукі.

Nau kar.

Развітанне славянкі-беларускі

На бой нас кліча звонкая труба,
Радзіму - маці трэба адстаяць,
Нялёгкай будзе наша барацьба,
Патрэбна злога ворага зламаць.

- Мая родная, каханая, бывай,
Дабраславі, запомніць дай,
Вярнуцца цэлым пажадай,
Моцнай будзь, сваю тугу стрымай!

- Запомні, родны мой герой:
Ідзеш на справядлівы бой,
Сям'ю бароніш і край свой.
Душою ўсюды, ведай, я з тобай!

- Бывай, любы бацькоўскі край!
Нам мужнасці і моцы дай!
У адказы і суроўы час,
Хай мужны марш натхняе нас!

Пайшлі харугвы і палкі,
Пайшлі адважнія стралкі,
Радзіму нашу бараніц...
Да перамогі б ім дажыць!

Грымелі бітвы, гінулі браты,
Радзелі нашых воінаў шыхты,
Свабоды дух на бой натхняй,
Сцяг перамогі над краем узняй!

Перамогу атрымаў народ,
Навекі ў памяці той год!
Музыкі, грайце слаўны марш,
Край свободны любы наш!

Mar'ян Даргель.

Падвядзенне вынікаў конкурсу "Усё пачынаецца з кахання"

Якое моцнае каханне -
З'яднае двух, не разлучыць,
Адзінства дум, адны жаданні,
Інакш яны не могуць жыць.

Няхай свой выгляд мае кожны,
Ды за жыццёвяя гады
Злююща так, што не адрозніш,
Як крапля з крапляю вады.
Пятрусь Броўка.

14 лютага літаратурны аддзел Лідскага гістарычна-мастацкага музея падвёў вынікі конкурсу "Усё пачынаецца з кахання". Паводле ўмоваў кон-

курсу ў сацыяльныя групы Лідскага гістарычна-мастацкага музея неабходна было да-сласць сумесны фотаздымак, пад якім неабходна было змясціць цытату, ці кароткі верш на тэму кахання аднаго з класікі беларускай літаратуры.

У конкурсе ўзялі ўдзел 17 пар. Сярод іх пераможцамі стала сям'я Часноўскіх, акая атрымала запрашальны билет на рамантычны вечар у адным з кафэ горада Ліды.

Акрамя гэтага ўсе ўдзельнікі будуць мець магчымасць наведаць Лідскі замак і выставы музея на працягу 2017 года.

Вялікі дзякун усім, хто далучыўся да ўдзелу ў конкурсе. Сачыце за навінамі! Супрацоўнікі музея абяцаюць Вас парадаваць шкіраванімі мерапрыемствамі.

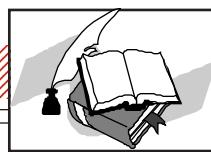
Алесь Хіпрун.

Універсітэт Лазарскага

Вядучы прыватны ўніверсітэт бізнесу і права ў Польшчы

www.lazarski.ru
tel. +48 500 167 406
e-mail: belinfo@lazarski.edu.pl

Універсітэт Лазарскага, Рэспубліка Польшча, г. Варшава

Магілёў святкуе ўгодкі Магдэбургскага права

Сёлета спаўненца 440 год надання гораду Магілёву Магдэбургскага права каралём ВКЛ Стэфанам Баторыем. Гэтую знакавую падзею нашай славутай гісторыі магілёўцы пачалі адзначаць у самым галоўным будынку горада - ратушы, якая з'яўлялася сімвалам Магдэбургскага права. Зараз у адноўленай у 2008 г. ратушы, дакладней копіі помніка архітэктуры 17-18 стагоддзяў, знаходзіцца Музей гісторыі Магілёва.

Болей за 100 грамадзян, сабраных дзякуючы нястонаму Алегу Дзячкову, прыйшлі ў музей гісторыі Магілёва 12 лютага - менавіта ў гэты дзень 1577 года Магілёву ўручылі грамату аб наданні гораду Магдэбургскага права. Дырэктар Музея гісторыі Магілёва Аляксей Башкоў у ролі бурмістра, адпаведна апрануты у сярэднявечны строй, павіншаваў грамаду і распавёў аб гісторыі, значенні і ролі Магдэбургскага права ў жыцці нашага горада і ўсёй еўрапейскай гісторыі нашай краіны. Гісторык, краязнаўца - найвыдатны кіраўнік Музея правёў таксама экспкурсію па залах музея.

Дараўанне Магдэбургскага права гораду было першым за ўсё звязана з геапалітычным становішчам Магілёва і абвяшчэннем адносін з Маскоўскай дзяржавай пасля захопу Смаленска, таму рэалізацыя норм Магдэбургскага права разглядалася як адна з умоў ваенага ўмацавання самога горада і ўсходніх межаў дзяржавы. Гарадское самакіраванне надавала моцны імпульс развіцію культуры, гандлю і рамёствам. Магдэбургскага права з'яўлялася зводам правоў, прывілеяў і юрыдычных норм, якія спрыялі таксама развіцію грамадска-палітычнай дзейнасці гараджан.

Магілёў быў, безумоўна, не самы вялікі тагачасны горад, калі парайоўцаў з іншымі беларускімі гарадамі, але за часы Магдэбургскага права здолеў стаць на пачатку 17-га стагоддзя самым заможным, найважкім пасля сталіцы - Вільні, пярлінай ВКЛ і прыняў на сябе функцыі ўсходняга "фарпосту", перш-наперш у гандлі. Да спалення расійскімі войскамі падчас Паўночнай вайны ў 1708 годзе ён быў найбуйнейшым гандлёвым горадам. Па колькасці цэхаў, напрыклад, у 2-2,5 разы пераўзыходзіў Менск на той момант. Неад'емным атрыбутам, сімвалам гарадскога самакіравання, знакам самастойнасці і палітычнай вольнасці горада з'яўлялася ратуша, якую пабудавалі на галоўнай (рыначнай) плошчы. У ратушы змяшчаліся канцылярыя самакіравання, гарадскі скарб, архіў з кнігамі адміністрацыйных прадлісанняў рады і яе судовых рашэнняў, граматы з прывілеямі, выдадзенымі гораду. Тут праводзіліся і паседжанні судоў.

Зараз у шыкоўнай і са-
май вялікай канферэнц-зале адбываюцца ўрачыстыя сустэрэчы. Зала ўпрыгожана парт-

рэтамі выбітных магілёўцаў, якія пакінулі яскравы след у гісторыі нашага горада і ўсёй Беларусі. Гэта Спірыдон Собаль - беларускі друкар, асветнік і літаратар; Трафім Сурта - магілёўскі летапісец, першы аўтар Магілёўскай хронікі; Свяціцель Георгій Каніскі - праваслаўны архіепіскап Магілёўскі і Беларускі; архібіскуп Станіслаў Богуш-Сестранец-віч - мітрапаліт усіх рымскокаталіцкіх касцёлаў у Расійскай імперыі; Аляксандар Дамбавецкі - магілёўскі губернатар і Еўдакім Раманаў - беларускі этнограф, фалькларыст і археолог.

Войтаўская зала вяртается у часы Магдэбургскага права, у часы самастойнага і заможнага горада. Тут, акрамя партрэтнай галерэі каралёў Рэчы Паспалітай, гарадская харугва і харухвы цэхаў, якіх налічвалася ў Магілёве больш за 18.

У вялікай зале макет старожытнага Магілёва - рэч наогул унікальная. Мастак Базыль Камароў зрабіў яго з вялікай гістарычнай верагоднасцю. Праца гэта вялізная і варта ўвагі магілёўцаў. Напрыклад, праўдзіва адлюстравана тэрыторыя сучаснага парка імя Горкага. Тут стаяў спачатку драўляны замак. У вежах былі памяшканні для вояў. Быў і падземны ход, каб можна было ўцячы ў выпадку небяспекі. Адзінай мураванай сцяной ішла ад Кутнай вежы недзе да сучаснага Краязнаўчага музея. Адна з брамаў замка дужа на-гадвае Мірскі замак

і называеца Алейная. Трэцяя брама - Карабеўская, яна была аздоблена мармурам. Чацвёртая брама выходзіла на Ветраную вуліцу. Была там і сядзібка для лоўлі карасёў. Гандлёвая плошча займала калі 2,5 га.

Адлюстравана на макете Б. Камарова гарадская турма і астрог. Быў таксама і мыльні на рацэ Дубравенка. Самы прыгожы будынак тых часоў - Багаяўленскі храм. Ён пабудаваны на пляцы Яна Агінскага, буйнейшага праваслаўнага магната Вялікага Княства Літоўскага 1588 г., выкуплены за кошт прыватных ахвяраванняў грамадзян і дзяячоў спонсарскай дапамозе. Статут 1588 г. - вышэйшая дасягненне старабеларускай прававой думкі, папярэднік

храма Багаяўленскага. Ёсьць таксама і першы каталіцкі касцёл, драўляная Ўваскрасенская царква. Многіх храмы, якія адлюстраваюцца Камароў, маюць не зусім звычылы выгляд - яны яшчэ драўляныя. Надзвычай добра спадар Базыль паказаў замак, вызначыў планіроўку вуліц. На сённяшні дзень гэта найлепшая выява старога горада. Аднак праца яшчэ не завершана. Мастак будзе, хочацца на гэта спадзявацца, сёе-то дарабляць.

Гісторыя Магілёўскай магдэбургскай трагічна і герайчна. У 1654 годзе падчас вайны з Маскоўскім княствам магілёўцы

еўрапейскіх канстытуцый і самы прагрэсіўны ў тагачаснай Еўропе дзяржаўны звод законаў.

З каштоўных экспанатаў Батюкоў звярнуў увагу на камергерскі ключ апошняга каралі Рэчы Паспалітай Станіслава Аўгуста Панятоўскага і шаблю-касцюшкоўку, якая датуецца сярэдзінай 18 ст. Для Магілёва гэты ключ сімвалізуе не толькі сыход апошняга каралі і скон Рэчы Паспалітай, але і скасаванне Магдэбургскага права. Што тычыцца шаблі - знайшоў яе рыбык, які закінуў у Дняпро спінінг, а дастаў з вады шаблю ў похвах. Похвы не дужа захаваліся, затое шаблю час пашкадаваў. Шабль сімвалізаваў сувэрэннасць і справядлівасць. Шабля пры боку гараджаніна - знак свабоднага чалавека. У Рэчы Паспалітай насыць шаблю мелі права толькі шляхціцы і мяшчане. Кожны магілёвец быў абавязаны мець дома зброю - халодную і агняльную, бо пе-радусім быў абаронцам горада...

Экспазіцыя музея даволі прасачыць асноўныя этапы ў развіціі горада, а цэнтральная частка экспазіцыі прысвечана часу найбольшага культурнага росквіту Магілёва, калі горад быў адным з самых буйных і ўпльвовых ва Усходняй Еўропе - перыяду з XVI па XVII стагоддзе і быў прыроўнены ў правах да стаўпіцы дзяржавы - Вільні. Магдэбургскага права ў Магілёве было скасавана ў лістападзе 1775 г. паводле загаду расійскай імператрыцы Кацярыны II пасля далучэння ўсходняй

афіцыйных гербам Магілёва. Менавіта паўстанне магілёўцаў супраць маскоўскага гарнізона адлюстравана на адным з макетаў.

На стэнах музея - калекцыі археалагічных знаходак, у тым ліку, упрыгожанні 10 - 11 ст. (бісер, бразготкі, пацеркі), калекцыі кафлі, посуду, цацак, лялеч, зборы 16 - 18 ст.,

Аляксей Башкоў з гонарам дэмактраваў нам выбітную каштоўнасць у музейнай экспазіцыі - адзінай ў Беларусі экземпляр Статута Вялікага Княства Літоўскага 1588 г., выкуплены за кошт прыватных ахвяраванняў грамадзян і дзяячоў спонсарскай дапамозе. Статут 1588 г. - вышэйшая дасягненне старабеларускай прававой думкі, папярэднік

Беларусі да Расійскай імперыі.

Паведаміў дырэктар музея нам і аб рапортэтах, якія музей спадзяеца яшчэ набыць з дапамогай гараджан. Музей гісторыі Магілёва шукае грошы на фрагмент Бібліі Скарыны.

Цягам амаль дзвюх гадзін грамада з задавальненнем уважліва слухала спадара Башкоў, а некаторым прыходзілася і прыслухвацца, бо ў малых залах музея не хапала месца для экспкурсантаў. Як паведаміў старшыня магілёўскай гарадской арганізацыі ТБМ Алег Дзячкоў, гэта імпрэза толькі пачатак мерапрыемстваў па святкаванні 440-й гадавіны славутай даты нашага горада.

Наталля Шамянкова.

Прэс-рэліз

Баранавіцкай гарадской арганізацыі грамадскага аўяднання "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" аб сітуацыі з наяўнасцю беларускамоўнай літаратуры ў кніжных крамах

Сябры Баранавіцкай гарадской арганізацыі грамадскага аўяднання "Таварыства Беларускай мовы імя Францішка Скарыны" (ТБМ) правялі аналіз наяўнасці літаратуры розных кірункаў на беларускай мове ў кніжных крамах горада. З гэтай мэтай яны завіталі ў трох найбуйнейшых і найбольш папулярных крамах, якія знаходзяцца ў цэнтры г. Баранавічы.

У выніку аналізу выясняліся, што:

- недастатковая дзіцячай літаратуры ўвогуле,
- зусім няма перакладаў сусветных класікаў на беларускую мову,
- няма навуковых і навукова-тэхнічных даведнікаў,
- адчуваеца недахоп адукацыйнай літаратуры і дапаможных матэрыялаў па специфічных для сярэдняй школы.

Беларуская сярэдняя адукация не мае працоўных сыштвак і дапаможных матэрыялаў (зборнікі задач, табліцы, атласы, контурныя мапы) па фізіцы, матэматыцы, інфарматыцы, хіміі, біялогіі, гісторыі, геаграфіі, астраноміі, грамадзянства. Напрыклад, калі па гісторыі контурныя карты можна знайсці, то па геаграфіі іх няма зусім. Для тых дзяцей, якія атрымуюваюць адукацию на беларускай мове, у пэўнай ступені складана атрымаць дастатковую паўнавартасную інфармацыю і забяспечыць сваё права на адукацию на адной з дзяржаўных мов.

Баранавіцкая суполка Таварыства Беларускай мовы выказвае падзяку супрацоўнікам кніжных крамаў за магчымасць правесці дадзены аналіз, а таксама за дапамогу і садзейнічанне.

Камісія ТБМ па выкарыстанні беларускай мовы і адукациі накіравала пісьмо ў ААТ "Белкніга" Віцебску А.А. з прапановай падаць заяўку на друкаванне па-беларускай навуковай, адукатыўнай, мастацкай (замежнай), выхаваўчай-забаўляльной дзіцячай літаратуры.

Ці загучыць на хвалях "Твойго Радыё" ў Лідзе беларуская музыка?

Старшыня Ёдкаўскай суполкі Лідскай арганізацыі ТБМ Валер Мінец патрабуе, каб на мясцовай радыёстанцыі "Твойго радыё" гучала беларуская музыка. Активіста паведаміла, што ў занадаўстве адсутнічае норма пра максімальна дазволены аўтам замежнай музыкі ў эфіры.

Цікава, што спявачка Ірина Дарафеева, якая нядаўна стала дэпутаткай Палаты прадстаўнікоў, у часе сваёй перадвыбарчай кампаніі таксама звяртала ўвагу на гэту проблему і прапаноўвала занадаўча замацаваць абавязковую квоту для беларускай музыкі ў радыёэфіры: "Цяпер я ўключу любую радыёстанцыю, і буду вельмі моцна здзіўленая, калі пачнуща беларускую песню. Тому я б вярнула квоту, паколькі нам вельмі цяжка канкураваць у мэдияпрасторы", - казала Дарафеева ў часе мінулагоднага ўсебеларускага народнага сходу.

Валер Мінец, які сам на мінулых парламенцкіх выбарах вылучаўся кандыдатам у дэпутаты Палаты прадстаўнікоў, будзе прапаноўваць дэпутатам парламента аднавіць сітуацыю з дэпутаткай Палаты прадстаўнікоў, у часе сваёй перадвыбарчай кампаніі таксама звяртала ўвагу на гэту проблему і працягнуўваць заўданаўча замацаваць абавязковую квоту для беларускай музыкі ў радыёэфіры.

Што да лідской радыёстанцыі "Твойго радыё", то на яе адрас Валер Мінец рыхтуе адмысловы падарунак у выглядзе некалькіх дыскав сучасных беларускіх выканаўцаў, якія адпавядаюць фармату радыёстанцыі, з прапановай уклюзіць беларускую музыку ў плэй-ліст.

Радыё Свабода.

(Працяг. Пачатак у папярэдніх нумарах.)

У расійскай гісторыі існуюць некалькі версіі стварэння Расійскай дзяржавы, звязанай з прыходам на княжанне Рурыка. У XVIII створана *нарманская тэорыя* з дапомагай нямецкіх навукоўцаў, якія працавалі ў Расіі. Адпаведна ёй Руская (стара жытна-руская) дзяржава заснована варагамі, або нарманамі. З XVIII ст. існавалі і вучоныя *антанарманісты*, на чале з *Міхailam Lamanosavym*, якія сцвярджалі што славяне самі стварылі сваю дзяржаву, а варагі вялікай ролі тут не мелі.

У СССР, у часы Сталіна, у сярэдзіне XX ст., была расправавана канцепцыя існавання асобнай "стара жытна-руской" народнасці, якая жыла ў дзяржаве з называй "Стара жытна", або "Кіеўская" Русь. Галоўным прыхільнікам антынарманскай тэорыі ў СССР быў знакаміты савецкі археолаг, акадэмік *Барыс Рыбакоў*, які склаў навуковую кар'еру пачынаў у Беларусі. Сучасны расійскі гісторык *Паранін* вылучыў новую, "карэльскую", тэорыю паходжання Кіеўскай Русі. Ён лічыць, што першая дзяржава ўсходніх славян у VI-VIII стст. існавала на тэрыторыі Карэльскага перашыр'я (на поўнач ад цяперашняга Санкт-Пецярбурга). Паводле яго, гэтае месца і ёсць востраў *Rus*, які згадваецца ў візантыйскіх, арабскіх і іншых пісьмовых крыніцах. Сталіцай гэтага дзяржаўнага ўтварэння была Старая Ладага, дзе і жыў яго кіраўнік (*хакан*). Менавіта сюды прыйшоў легендарны Рурык Адначасова з дзяржавай Рурыка і Полацкай дзяржавай у 30-я - 40-я гг. IX ст. існавала і дзяржава палян на Сярэднім Дняпры са сталіцай у Кіеве. Кіраваў ёю хакан (князь). Вядомыя два кіеўскія князі, *Аскольд* і *Дзір*. Паміж Ноўгарадам і Кіевам узімкі канфлікт за маўчынства кантролюючы гандлёвыя шляхи "з варагаў у грэці". На гэтым шляху было яшчэ адно княства крывічоў - *Смаленскае*. У IX ст. тут узімкаюць першыя гарадскія паселішчы. Гэта вышыгізгаданае Гнёздава на Дняпры, а пазней і Смаленск, на адлегласці 12 км на ўсход ад Гнёздава. Некаторыя даследчыкі лічаць, што жыхары Гнёздава і перасяліліся пазней на месца Смаленска. Вакол Гнёздава знаходзіцца вялізны курганны могільнік. Яго раскопкі выявілі ўнікальную ўпрыгожаніні, што належалі славянам, варагам і фіна-ўграм. Аднак у пачатку IX ст. значная частка жыхароў пакінула Гнёздава, і на першое месца выходзіць Смаленск, які ўпешынно згадваецца ў летапісе пад 863 г. Назву горада некаторыя даследчыкі тлумачаць, што яна паходзіць ад слова "смаліць" - рамантаваць, апрацоўваць смалою днішчы і карпусы гандлёвых караблЁў, якія плылі на Дняпры ў Чорнае мора. Паводле іншай версіі, гэтая назва мае скандынаўскую паходжанне ("горад на малой замлі"). У 863 г. кіеўскія князі-варагі Аскольд і Дзір хацелі захапіць Смаленск, але не здолелі

гэта зрабіць.

Пасля смерці Рурыка ў 879 г. кіраваць Ноўгарадам пачаў яго сваяк Алег, які быў апекуном малога сына Рурыка - *Igora*. У 882 г. ён захапіў Смаленск, пасля падманам завалодаў Кіевам, а кіеўскіх князёў забіў. Такім чынам у яго руках апынуўся ўесь шлях з "варагаў у грэці", а дакладней, яго дніпроўская частка. Потым Алег прымусіў плаціць яму даніну плямёны драўлян і севяран і вызваліў беларуское племя радзімічаў ад хазарскай данины. Так пад яго кіраўніцтвам у Еўропе і ўзімка новая вялікая дзяржава, якая пазней у гісторыі атрымала назыву *Kieўская Русь*. Спачатку ёй ўваходзілі кіеўская, смаленская і ноўгарадская тэрыторыі.

Трэба адзначыць, што сучасныя ўкраінскія гісторыкі лічаць Кіеўскую Русь сваёй, а не Рускай (Расійскай) дзяржавай, а яе заснавальніка Рурыка - не варагам, а заходнім славянінам (венедам). На іх думку, родавы знак (*татэм*) Рурыка, выява сокала, які падае на сваю здабычу, цяпер - дзяржаўны сімвал Украіны, і выглядае як тызуб.

Кіеўскі князь стаў вялікім князем, гаспадаром усіх земляў у краіне. Усе племяніні князі зрабіліся яго васаламі, а іх падданыя - простыя людзі мусілі плаціць кіеўскому князю адмысловую даніну - "палацдзе". Таксама вайсковыя дружыны племянініні князёў удзельнічалі ў ваенных падходах кіеўскіх князёў на Хазарскі каганат і Візантію.

Полацкае княства ў IX ст. захоўвала сваю незалежнасць і ў Кіеўскую дзяржаву не ўваходзіла. Яно валодала часткай гандлёвага шляху "з варагаў у грэці", што праходзіла па Заходнім Дзвіне, і кантролівала "волакі" - шляхі з Заходнім Дзвінам у Дняпро. Таму кіеўскія князі прызнавалі полацкіх князёў за роўных сабе і заключалі з імі ваенныя саюзы. Так, у 907 г. Полацк разам з кіеўскім князем Алегам удзельнічаў у ваенном паходзе на Візантію. У выніку перамогі Візантія мусіла плаціць даніну не толькі Кіеву, але і Полацку.

АСНОЎНЫЯ ТЭРМІНЫ

Авары (обры) - саюз качавых мангола- і цюркамоўных племён.

Быліна - народны эпічны твор (песня) ў ўсходніх славян аб важнейшых падзеях і асобах іх гісторыі.

Вешчуны - язычніцкія жрасцы ў ўсходніх славян.

Капічча - язычніцкае свяцілішча ў славян.

Палацдзе - аб'езд князім і яго дружынай падудалдных тэрыторый і племёнаў Кіеўскай Русі дзеля збору даніны.

Протабалгары - цюркскія качавыя племёны, якія прыйшлі з Волгі на Балканы ў VII ст.

Хазары - напалову качавы народ, які ў VII ст. стварыў сваю дзяржаву Хазарскі каганат.

Хан - кіраўнік першай Балгарскай дзяржавы.

(Працяг. Пачатак у папярэдніх нумарах.)

Гісторыя сярэднявечнай Еўропы (V - XV стагоддзі)

Язычнік (паганец) - чалавек, які верыць у мноства багоў.

НАЙВАЖНЕЙШЫЯ ПАДЗЕІ

568 г. - стварэнне Аварскага каганата.

681 г. - утварэнне Першага Балгарскага царства.

791-803 гг. - вайна авараў з франкамі.

VII ст. - стварэнне Хазарскага каганата.

820-885 гг. - св. Мядзведзій.

827-869 гг. - св. Кірыл.

830-906 гг. - Вялікамараўская дзяржава.

864 г. - прыняцце балгарамі хрысціянства.

Сярэдзіна IX ст. - стварэнне славянскай азбукі Кірылам і Мядзведзіем.

Сярэдзіна IX ст. - фарміраванне дзяржаўных утварэнняў вакол Ноўгарада, Кіева, Смаленска і Полацка.

ЧАСТКА II. ВЫСОКАЕ СЯРЭДНЯВЕЧЧА (X-XIII стст.)

РАЗДЗЕЛ V.

СЯРЭДНЯВЕЧНЫ ГОРАД.

РОСКВІТ ГАРАДСКОГА САМАКІРАВАННЯ

1. Заходненеўрапейскі горад у V-VII стст.

2. Гораадабудаўніцтва ў Еўропе ў IX ст.

3. Феадальная ўрбанізацыя Заходніх Еўропы X-XIII стст.

4. Гараады ўсходніх і заходніх славян.

5. Магдэбургскае права.

6. Візантыйскія гараады.

доў можна аднесці Венецию, Геную, Пізу, Неапаль і інш.

Асобнае месца займае "вечны горад" Рым, які пачаў актыўна развівацца пасля таго, як у 756 г. стаў сталіцай Папскай вобласці, атрымаўшы статус царкоўна-палітычнага цэнтра Заходняй (будучай каталіцкай) Еўропы.

У X-XI стст. масава ўзімкаюць феадальныя гараады ў Паўночнай Францыі, Германіі, Нідэрландах і Англіі. Прыйчым, нямецкія гараады на Рэйне і Дунаі ўзімкі ране за іншыя. У Скандинавіі і Ірландыі гараады з'яўляюцца толькі ў XII-XIII стст.

3. Феадальная ўрбанізацыя Еўропы X-XIII стст.

Гараады ствараліся на землях феадала, які становіўся сеньёрам для ўсіх гарааджан. З апошніх брэд аброк рамеснымі

Будаўніцтва дома.
З мініяцюры XII ст.

ваўся мэрам, а ў Германіі - бургамістрам. У выніку єўрапейскага камунальнага руху гарааджан паступова вызваліліся ад асабістай залежнасці. У Заходній Еўропе ўсталявалася правіла: калі селянін уцёк ад свайго феадала ў горад і празьют тым год і адзін дзень, то ён рабіўся вольным. Таму і ўзімка наступная прыказка: "Гарадское паветра робіць свабодным".

Гарадскі выгляд і насленіцтва гараадоў. Пасля набегаў народнай заходненеўрапейскай гараады пачалі будаваць мураваныя ўмацаванні вакол цэнтральнай, асноўнай часткі горада ў выглядзе абарончых муроў і вежаў. Жылыя дамы спачатку былі драўляныя, але з пачатку XIII-XIV стст. большасць з іх пачалі будаваць з каменю або цэглы. Вуліцы былі крытыя і вузкія. Шырыня гарадскіх вуліц не перавышала сем-восем метраў. Маленькія вуліцы зіяліся з лягежных сляян, свой суд, фінансы і войскі. Камуна магла заключаць саюзы, падпісваць мірныя дамовы і ўступаць у дыпламатычныя зносіны. Вярховым органам кіравання стала *гарадская рада*, якія аўтаратыўна складаліся з прадстаўнікоў гарааджан. Гарадская камуна зрабілася, па сутнасці, калектыўным сеньёрам. Яна мела зямельныя ўладанні і залежных сляян, свой суд, фінансы і войскі. Камуна магла заключаць саюзы, падпісваць мірныя дамовы і ўступаць у дыпламатычныя зносіны. Вярховым органам кіравання стала *гарадская рада*, якія аўтаратыўна складаліся з прадстаўнікоў гарааджан. Гарадская камуна зрабілася, па сутнасці, калектыўным сеньёрам. Яна мела зямельныя ўладанні і залежных сляян, свой суд, фінансы і войскі. Камуна магла заключаць саюзы, падпісваць мірныя дамовы і ўступаць у дыпламатычныя зносіны. Вярховым органам кіравання стала *гарадская рада*, якія аўтаратыўна складаліся з прадстаўнікоў гарааджан. Гарадская камуна зрабілася, па сутнасці, калектыўным сеньёрам. Яна мела зямельныя ўладанні і залежных сляян, свой суд, фінансы і войскі. Камуна магла заключаць саюзы, падпісваць мірныя дамовы і ўступаць у дыпламатычныя зносіны. Вярховым органам кіравання стала *гарадская рада*, якія аўтаратыўна складаліся з прадстаўнікоў гарааджан. Гарадская камуна зрабілася, па сутнасці, калектыўным сеньёрам. Яна мела зямельныя ўладанні і залежных сляян, свой суд, фінансы і войскі. Камуна магла заключаць саюзы, падпісваць мірныя дамовы і ўступаць у дыпламатычныя зносіны. Вярховым органам кіравання стала *гарадская рада*, якія аўтаратыўна складаліся з прадстаўнікоў гарааджан. Гарадская камуна зрабілася, па сутнасці, калектыўным сеньёрам. Яна мела зямельныя ўладанні і залежных сляян, свой суд, фінансы і войскі. Камуна магла заключаць саюзы, падпісваць мірныя дамовы і ўступаць у дыпламатычныя зносіны. Вярховым органам кіравання стала *гарадская рада*, якія аўтаратыўна складаліся з прадстаўнікоў гарааджан. Гарадская камуна зрабілася, па сутнасці, калектыўным сеньёрам. Яна мела зямельныя ўладанні і залежных сляян, свой суд, фінансы і войскі. Камуна магла заключаць саюзы, падпісваць мірныя дамовы і ўступаць у дыпламатычныя зносіны. Вярховым органам кіравання стала *гарадская рада*, якія аўтаратыўна складаліся з прадстаўнікоў гарааджан. Гарадская камуна зрабілася, па сутнасці, калектыўным сеньёрам. Яна мела зямельныя ўладанні і залежных сляян, свой суд, фінансы і войскі. Камуна магла заключаць саюзы, падпісваць мірныя дамовы і ўступаць у дыпламатычныя зносіны. Вярховым органам кіравання стала *гарадская рада*, якія аўтаратыўна складаліся з прадстаўнікоў гарааджан. Гарадская камуна зрабілася, па сутнасці, калектыўным сеньёрам. Яна мела зямельныя ўладанні і залежных с

Прэзентацыя ўнікальнага выдання прайшла ў Магілёве

- Тры тысячы старонак - творчы даробак вядомага беларускага гісторыка Мікалая Улашчыка, і гэтае выданне па сутнасці - вяртанне вялікага нашага гісторыка на Радзіму. Патрэба такога выдання была прадыставаная ненармальнай сітуацыяй, якая склалася з па-пупулярызацыяй творчай спадчыны гэтага найбуйнейшага беларускага гісторыка XX ст., - так пракаментаваў выход першага тома збору твораў Улашчыка выдаец Валер Булгакаў.

быў вызвалены толькі 25 сакавіка 1955 года. Пасля лагераў Улашчыку не далі магчымасці вярнуцца ў Беларусь, ён працаваў у Маскоўскім універсітэце, а потым у Інстытуце гісторыі СССР Акадэміі навук.

Мікола Улашчык - доктар гістарычных навук, аўтар навуковых працаў па гісторыі Беларусі часоў ВКЛ, па проблемах летапісання, крыніца-знаўства і археографіі. Першы том збору твораў уключае ў сябе крыніца-знаўства і археа-

У чацвер 16 лютага па запрашэнні гарадской суполкі ТБМ у Магілёў завіталі рэдактар часопіса "ARCHE" Валер Булгакаў і Зміцер Віцько - рэдактар выдання ўзгадання збору твораў. Усяго плануецца выдаць трох аўтамні тымы. У апошнім, трэцім томе выдаўцы абяцаюць надрукаваць невядомыя працы Мікалая Улашчыка. Пасля смерці аўтара нікто так і не выдаў яго гістарычно-графічныя працы асобным выданнем. Выдавалася белетрыстыка, дзённікі, успаміны, але асноўныя ягоныя працы па ВКЛ, эканамічным развіцці Беларусі не былі даступныя ў адным томе. Каштоўнасць усіх работ Улашчыка палягае і ў тым, што працууючы ў расейскіх архівах, у тым ліку і розных правінцыйных гарадах, ён меў магчымасць азнаёміцца з малавядомымі крыніцамі, рэдкімі летапісамі і стародрукамі. Акрамя таго, у адрозненне ад БССР, у тых часы ў Маскве і, тым больш, у іншых

графічныя даследаванні - ма-награфії "Нарсы па археаграфіі і крыніца-знаўству гісторыі Беларусі феадальнага перыяду" і "Уводзіны ў вывучэнне беларуска-літоўскага летапісання", артыкулы, рэцензii і прадмовы да розных публікаций на адпаведную тэматику, а таксама два пасмяротныя выданні, якія планаваліся як трэцяя і чацвёртая кнігі гэтай тэматычнай серыі: "Нарсы па археаграфіі і крыніца-знаўству гісторыі Беларусі дасавецкага перыяду: частка другая" і "Мемуары і дзённікі як крыніцы па гісторыі Беларусі".

Пад час сустэрэны Зміцера Віцько і Валер Булгакаў вельмі падрабязна распавялі пра навуковы шлях і працы Мікалая Улашчыка, акалічнасці яго біографіі і лагерныя "прыгоды". Шмат цікавай інформацыі атрымалі магілёўцы і датычна навінак кнігавыда-вецкіх дзеянасці, як у навуко-ва-гістарычнай сферы, так і адноса мастацкай літаратуры. Не абышлося і без пытанняў і адказаў, бо тэмы гісторыі заўсёды выклікаюць жывую цікавасць.

Акрамя ўзгаданай кнігі, магілёўцы пабачылі і змаглі набыць апошнія нумары часопіса "ARCHE", пе-равыданні некаторых раней-шых папулярных нумароў, наклады якіх хутка разышліся ў свой час. Менскія гості пры-везлі і шмат іншай літаратуры, у тым ліку вельмі папулярную серию кніг пра Вялікіх князёў і magnataў ВКЛ, шмат новых мастацкіх твораў беларускіх аўтараў.

Алесь Сабалеўскі.

расейскіх гарадах, пільна не прыгледзіцся да прац навукоўцаў па гісторыі Беларусі і ВКЛ.

Вельмі адметны і лёс Мікалая Улашчыка. Яшчэ ў 1930-м годзе, фактычна на пачатку свайгі навуковай дзеянасці, ён быў першы раз арыштаваны і некалькі год правёў у лагеры. Потым быў яшчэ двойчы рэпресаваны, а канчатковы

У Гародні презентавалі кнігі па канфесійнай гісторыі

Канфесійная гісторыя Беларусі ўзбагацілася новымі кнігамі аўтараў з Гарадзеншчыны: Эдмунда Ярмусіка і Леаніда Лаўрэша. У гарадзенскай бібліятэцы імя Карскага прайшла прэзентацыя плёну іх працы. Эдмунд Ярмусік, прафесар Гарадзенскага ўніверсітэта, напісаў навучальны дапаможнік для студэнтаў. Кажа аўтар:

- Я па стараўся, наколькі гэта дазваляў ракурс гэтага выдання, прасачыць паўнавартасную канфесійную гісторыю на тэрыторыі нашай краіны, пачынаючы яшчэ з язычніцкіх часоў і заканчычычы сённяшнімі сітуацыямі. Краіна наша поліканфесійная, тут назіраецца перасячэнне розных культур. У розныя гістрычныя перыяды аддавалася перавага, у залежнасці ад дзяржаўнай

палітыкі, той ці іншай канфесіі. Другі аўтар, Леанід Лаўрэш, - вядомы на Гарадзеншчыне краязнавец, стваральнік інтэрнэт-сайта Pawet.net. Яго кніга "Маламажэйкаўская царква" - пакуль унікальная з'ява ў вывучэнні гісторыі храмаў Беларусі. На думку Леаніда, лёс царквы адлюстроўвае шматканфесійны характар нашага мінулага.

- Уласна, царква была адзіная, не было такога рэзкага

пераходу паміж уніяй і праваслаўем. Гэта ўсё легенды. Натуральным шляхам яна стала ўніяцкай царквой, грэка-каталіцкай царквой. Там было сваё жыццё, свае праблемы, свае дасягненні. Потым яна стала ўжо расейскай праваслаўнай царквой. Быў такі святар Леў Савіцкі, найцікавейшая асоба, ён імкнуўся аргументація, што

царква была пабудавана ў 15-м стагоддзі. Галоўны міф, які ён запусціў. Нават у пачатку 20-га стагоддзя ўжо святавалі 500-годдзе царквы. А яно вось толькі што прайшло.

Як заўважыла на імпрэзі прафесар Святлана Марозава, Гародня мае глыбокія карані ў вывучэнні канфесійнай гісторыі, з самага пачатку існа-

Пасля адкрыцця, якія зрабіў Лаўрэш, пра Мураванку можна складаць вершы

Пра кнігу Леаніда Лаўрэша "Маламажэйкаўская царква: гістарычны нарыс" піша доктар гістарычных навук, прафесар Святлана Марозава.

Спачатку - пра гісторыку, краязнавцу і старожытныя храмы.

Неік я збирала матэрыялы пра гісторыку Гарадзеншчыны. У гэтым мне дапамагаў Леанід Лаўрэш. Траба было чуць, з якім навуковым натхненнем і ўпэўненасцю ён заявіў: "Я адкрыў імя новага краязнанія Лідчыны. Гэта - Леў Савіцкі". Напэўна, гэта было падобна на тое, як даследчык, зрабіўшы сенсацыйнае адкрыццё, усклікае: "Эўрыка!".

У хуткім часе пра Льва Савіцкага - маламажэйкаўскую святара, што праўжыў 90 гадоў, з якіх 63 гады (з 1863 па 1926) прысвяціў сваёй царкве, - давялося пачуць на адной з навуковых канферэнцыяў. Гэта са-правуды было новадакрытае імя ў гісторыі нашага краю. Мураванкаўскі храм-цвердзь, пра які з кнігі ў кнігу перакочоўвала адна і тая ж інфармацыя, пачынаючы набываць новыя навуковыя абрысы.

У 2013 годзе прыйшло запрашэнне ўзяць удзел у міжнароднай навуковай канферэнцыі "З гісторыі Супрасльскага манастыра ў XVI-XVII ст." у Польшчы. Спачатку я не ўяўляла, што можна два дні групе

даследчыкаў (а было каля двух дзесятак) выступаць з розных краін), гаварыць пра адзін манастыр, хай сабе і з піціс-гатодавай гісторыяй? На канфэрэнцыі стала зразумела, што грунтоўнае навуковае асэнсаванне феномену Супрасля толькі пачынаецца.

Але здзіўленні на гэтым не скончыліся. Супрасльскую царкву і манастыр раскручвае ў навуковым сэнсе цэлая група даследчыкаў з шэрагу краін. А тут адзін лідскі краязнавец, Леанід Лаўрэш, бярэцца пісаць кнігу (не артыкул!) пра сястру Супрасля - Маламажэйкаўскую царкву-цвердзь з піціс-гатодавай гісторыяй. Здавалася, дзе ён столькі інфармацыі пра яе возьмез?

Не кожны вопытны гісторык рызыкне гэтым заніцца. І вось мы маем вынік гэтай скрупульезнай, няпрастай, адказнай і патрэбнай нашаму краю працы. Фактычна, Леанід Лаўрэш даў прыклад і, у пэўнай меры, узор навуковага мікрагістарычнага даследавання на матэрыяле адной царквы. Як будаўнік цаглінка да цаглінкі стварае будынак, так і даследчык факцік да фак-

поле, як спачатку можа падацца. На старонках гісторыі храма і на яго сценах, у яго падзямеллях, на могілках, у мясцовых паданнях - раны войнай, вандалізм мясцовых Неронаў, ахвяры рэпресій. Не аднойчы бушавалі людскія жарсці ва-кол гэтай святыні.

Кніга Лаўрэша - гэта не звыклы нам краязнаны нарыс. Чым далей чытаеш, тым больш разумееш велич і трагізм нашай мініўшчыны (аж да бальшавіцкай расправы з сынамі і ўнукамі газданага Савіцкага). Пасля адкрыцця, якія зрабіў аўтар кнігі, пра Мураванку можна складаць вершы і пісаць

Старонка за старонкай мы гартаем кнігу гісторыі Маламажэйкаўской царквы даўжынёй у 500 год. Мы знаёміміся з падзеямі і людзьмі: уладальнікамі Мажэйкава, "калятарамі" царквы (дабрадзеямі і самадурамі), са шматлікімі прэтэндэнтамі на сам храм і яго ма-

масць, рэлігіі, землі. З дзяржаўнымі мужамі і мясцовыми чыноўнікамі, ад якіх залежаў лёс храма. Перад намі праходзіць цэлы шэраг прадстаўнікоў духоўнага саслоўя: ад вышэйшых царкоўных іерархаў да шараговых святараў. Дарчы, Лаўрэш аднавіў імёны ўсіх настаяцеляў храма, пачынаючы з сярэдзіны XVII ст.

Гісторыя Маламажэйкаўской царквы - гэта не роўнае

чынамі радкі, што тлумачыца станам базы краіні па тэмэ, мы атрымалі цэласнае даследаванне пра храм. Яно адпавядае сучаснаму ўзроўню ведаў, яно будзе цікавым і карысным гісторыкам, спецыялістам па культуры, духовенству, аматарамі мініўшчыны, прыхаджанамі і гасцямі гэтай шанаванай святыні.

**Якуб Сушынскі,
Беларускае Радыё
Рацыя, Гародня.
Фота аўтара.**

"Канцэрцік" наўздагон зіме

Традыцыйны канцэрт вядомага беларускага барда Алексі Камоцкага ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы гэтым разам быў прымеркаваны да наядходзячай вясны. Менавіта прадчуванне скорага прыходу ціпла і сонца ў наша жыццё і было лейтматывам песеннай сустрэчы з выкананцам.

Перад "канцэрцікам", як Алексі жартам называе свае музычныя сустрэчы са слухачамі, выканавец распавёў наступнае:

- Я заўсёды ў канцы

"Рэгіён" (Санкт-Пецярбург), даў шэраг канцэртаў па гарадах Беларусі...

Пасля ўступнага слова Алексі Камоцкага гурт MorkvaЦвет прадставіў слухачам шэраг сваіх кампазіцый, сярод якіх слухачы адзначылі такія кампазіцыі, яе "Дождж", "Дар'я", "Каралева". Ну а завяршылі свой выступ гурт MorkvaЦвет эксперыментальнай кампазіцый антываенна гучання "Звар'яцэлы генерал".

Завяршыўся канцэрт сумесным выкананнем ірландскай балады ў перакладзе на нашу мову са зразумелым для кожнага беларуса пазытывным тэкстам: "Казалі нам з усіх баку: "Глядзіце, вас не стала!", а мы спявалі пра любоў да бульбы і да сала!"

Трэба адзначыць, што ў дзень, калі праводзіўся традыцыйны "канцэрцік" Алексі Камоцкага, у сталіцы адбываліся іншыя музычна-паэтычныя імпрэзы, у тым ліку масавы "Спэўны сход з Сержуком

зімі ці напачатку лета раблю такія дабрачынныя "канцэрцікі" без билетаў, каб праспяваць свае песні, якія праз інтэрнэт замаўляюць мае сябры, а таксама, каб пазнаёміць з новымі музыкантамі. Вось і сёння я прадстаўлю слухачам сваіх сяброў - гурт MorkvaЦвет. У музычным плане гэты гурт, на мой погляд, вельмі цікавы, і цяпер мы блізка кантактуюм, у выніку чаго ў нас з'явілася некалькі супольных кампазіцый. І сёння ў нас з маладым гуртом першыя сябровіскі канцэрт.

Неўзабаве канферэнц-зала музея Янкі Купалы была поўнай і Алексі распачаў канцэрт. Яго пачатак складалі аўтарскія творы, а таксама, знакамітая беларуская песня. Адна з іх - "Зорка Венера" Сымона Рак-Міхайлоўскага на верш Максіма Багдановіча найбольш кранула слухачоў, якія аддзячылі выкананцу шчырымі аплодысментамі.

Асобную частку "канцэрціка" склалі беларускія праклады, ці хутчэй варыянцы, ірландскіх народных страваў. Алексі Камоцкі прапанаваў у сваім перакладзе і выкананні некалькі баладаў, у тым ліку, філософскія "Там дзе калісьці...", "Якой дарогай патрапіць урай...", "Тутэйшы чалавек", а таксама, беларуска-моўныя адаптациі песень са вецкай эстрады.

лькевіч і Павел Рыжкоў выконваюць акустычныя (бывае выкарыстоўваюць і электрычныя інструменты) гітарныя кампазіцыі, абапіраючыся на каноны рок-музыкі, авангарднага джазу, фолку, пры гэтым ім падабаеца шматгалоснае вакальнае выкананне. Гурт MorkvaЦвет існуе каля чатырох гадоў. За гэты час дуэт быў удзельнікам фестаў "Суседні свет" (Менск), "Гаркундэль",

Доўгушавым". Але ўсе яны прыйшлі пры перапоўненых залях, на пазытывай ноце і з вялікай карысцю для слухачоў і выкананцаў. Такая актыўнасць напярэдадні вясны не можа не радаваць.

Анатоль Мяльгуй.
На здымках: 1. Алексі Камоцкі; 2. Гурт MorkvaЦвет; 3. Удзельнікі слухачы.

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

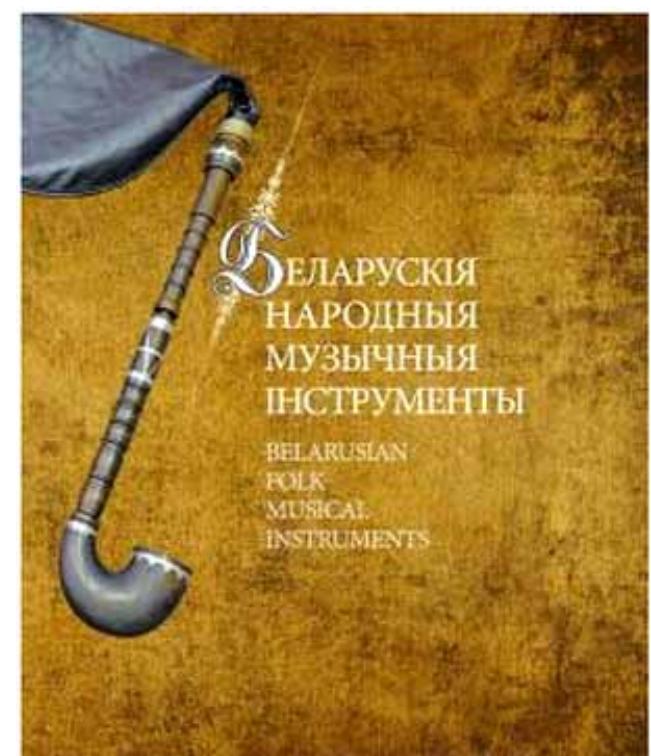
Рэдакцыйная колегія:

Алена Анісім, Юрасі Бабіч, Юлія Бажок,
Марыя Баравік, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар
Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Станіслаў Суднік,
Павел Сцяпко, Алег Трусаў,
Дзяніс Тушынскі, Аляксей Шалахоўскі.
<http://naszaslowa.by/> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tbt-mova.by/>
<http://nashaslova.mns.by/>

"Гудскі гармонік" трапіў у гісторыю беларускай музычнай культуры

Яшчэ зусім нядаўна даводзілася адзначаць творчыя дасягненні народнага ансамбля народнай музыки "Гудскі гармонік" па выніках 2016 года. Але пачатак і гэтага года выдаўся для калектыва выдатным. Напэўна, упершыню ў сваёй амаль 30-гадовай гісторыі калектыв трапіў у друкаваны летапіс беларускай народнай творчасці.

Справа ў тым, што ў верасні мінулага года ў выдаўствстве "Беларуская энцыклапедыя імя Петруся Броўкі" вышла вельмі цікавая і ўнікальная ў сваім родзе книга "Беларуская народная музычная інструменты". Аўтарам гэтага энцыклапедычнага даведніка з'яўляецца вядомы дзеяч культуры, намеснік старшыні Беларускага фонду культуры Тадэвуш Стружэцкі, які, маючи багаты вопыт у гэтай сферы і,

напэўна, карыстаючыся беларускай прымаўкай "Пачутае слова можна забыць, а запісаное будзе вечна жыць", зрабіў такую вялікую справу. Ён з'яўляецца аўтарам і арганізаторам многіх вядомых і папулярных фестываляў народнай творчасці ў Беларусі. На адным з іх, а менавіта на міжнародным фестывалі "Звініца цымбалы і гармонік", які праходзіць на Паставах на Віцебшчыне, калісці ўдзельнічай і ансамбль "Гудскі гармонік".

І вось вельмі сімвалічна, што менавіта ў год культуры, які быў абелішчаны ў 2016 годзе, дзякуючы Тадэвушу Стружэцкаму такая выдатная энцыклапедыя змагла ўбачыць свет і з-за невялікага тыражу становіцца ўжо рэдкасцю ў Беларусі. Сама гэтая книга выдаўская на дзвюх мовах - беларускай і англійскай і прывечана музычнай культуры Беларусі. У ёй даволі падбязно апісана гісторыя стварэння і выкарыстання ў жыцці беларускага народа музычных інструментуў. Безумоўна, што ў книзе вельмі шмат ілюстрацый тых самых разнастайных беларускіх музычных інструментуў, а таксама згадваючы творчыя калектывы і майстры, якія і з'яўляюцца носібітамі беларускай музычнай культуры. Вось і ансамбль "Гудскі гармонік" дзякуючы аўтару заняў сваё гонднае месца на старонках даведніка.

Але нездарма кажуць, што лепш адзін раз убачыць, чым сто разоў пачуць. Вось і аўтары гэтай цікавай кнігі разважалі так і арганізавалі 9 лютага ў Палацы культуры Менскага трактарнага завода канцэрт-прэзентацыю, на якім ганаровыя і вядомыя ў сферы

культуры гасці і простыя глядачы змаглі на свае вочы ўбачыць і, вядома ж, пачуць многія вядомыя калектывы з розных рэгіёнаў Беларусі, якія у першую чаргу, стараліся данесці да публікі жывое і непаўторнае гучанне многіх самабытных інструментуў. Па запрашенні самога аўтара кнігі ансамбль "Гудскі гармонік" з вялікай ўдзячнасцю разам з іншымі выкананцамі і музыкамі прыняў удзел у гэтым мерапрыемстве і, здаецца, вельмі нядрэнна ўпісаўся ў канцэртную праграму.

Варта адзначыць, што дзякуючы высокаму ўзроўню арганізацыі, канцэрт глядзеўся на адным дыханні, і таму было вельмі шкада так хутка пакідаць гэтае ўнікальнае для Беларусі мерапрыемства.

Дзмітры Пухнарэвіч,
удзельнік
калекцыя
"Гудскі гармонік".

Аўтары цалкам адказныя за падбор
і дакладнасць прыведзенай інфармацыі.
Рэдакцыя рукапісы не вяртае.

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.
231300, г. Ліда, вул. Ленінскую, 23.

Выдавец: Установа інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ".
Газета падпісана да друку 20.02.2017 г. у 17.00. Замова № 202.
Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 1500 асобнікаў.

Падпісны індыкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес.- 1,24 руб., 3 мес.- 3,72 руб.
Кошт у розницу: па дамоўленасці.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб зарэгістрацыі № 908 ад

18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам
інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даўгіна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslowa@tut.by